

POMILOVANJE U KRIVIČNOM PRAVU RUSKE FEDERACIJE

Sažetak

Pomilovanje ima dugu tradiciju u pravu Rusije. Reč je o aktu milosti predsednika kojim se osuđeni delimično ili potpuno oslobađa od daljeg izvršenja krivične sankcije. Prema savremenom konceptu, pomilovanje predstavlja institut ustavnog prava, pravo osuđenog koje garantuje Ustav, najviši pravni akt države. Pomilovanje je pravno sredstvo kojim se utiče na izvršenje krivične sankcije, poboljšava položaj osuđenog lica i otklanjanju pravne posledice osude. Predmet ovog rada je institut pomilovanja u zakonodavstvu Ruske Federacije. Cilj rada je sticanje saznanja o razvoju ovog instituta i savremene prakse njegove primene u Ruskoj Federaciji. Iskustva primene pomilovanja u Ruskoj Federaciji mogu doprineti unapređenju primene ovog instituta u zakonodavstvu Srbije.

Ključne reči: pomilovanje, krivično pravo, Ustav, Ruska Federacija.

1. Uvod

Poslednjih dvadesetak godina u ruskoj pravnoj nauci postoji veliko interesovanje za istraživanje instituta pomilovanja. Velike fluktuacije u praksi primene pomilovanja pokrenule su pitanja njegove efektivnosti i predloge za unapređenje ovog instituta. U doktorskim disertacijama objavljenim u navedenom periodu pomilovanje se najčešće proučavalo sa aspekta krivičnog prava, kaznenog prava i kriminologije (Козлов, 2004; Кавелина, 2009; Никитин, 2010; Попов, 2010), pri čemu su istraživanja uglavnom usmerena na proučavanje mehanizama primene instituta pomilovanja. Autori koji su se bavili ustavnopravnim modelom pomilovanja (Гукасов, 2008; Рыбьяков, 2009) ukazuju da se priroda ovog instituta

* Doktor defektoloških nauka, vanredni profesor na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu, Srbija, e-mail: danicavasiljevic@fasper.bg.ac.rs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5236-1308>

** Doktor pravnih nauka, naučni saradnik i samostalni stručno-tehnički saradnik za studije III stepena, Pravni fakultet, Univerzitet u Nišu, Srbija, e-mail: filip@prafak.ni.ac.rs

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3066-070X>

*** Doktorand, asistent na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu, Srbija, e-mail: stevkoviclj@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9975-4117>

ne može na pravi način razjasniti bez sagledavanja njegove ustavne komponente i ustavnih principa dostojanstva pojedinca, humanosti i pravičnosti (Гукасов, 2008). Pravo osuđenog da traži pomilovanje i ovlašćenja državnih organa da odobre pomilovanje su regulisana Ustavom, kao najvišim pravnim aktom države. Stoga, ustavnopravno regulisanje instituta pomilovanja predstavlja garanciju za sprovođenje ustavnih odredaba u okviru normi krivičnog, kaznenog, upravnog i drugih grana prava (Рыбьяков, 2009).

U skladu sa tendencijom humanizacije krivičnog zakonodavstva Ruske Federacije i smanjenja nivoa represivnosti, posebna pažnja posvećena je društvenoj ulozi pomilovanja. Postoje različita polazišta u razmatranju funkcije instituta pomilovanja. Pored krivičnopravnih, kazneno-popravnih i kriminoloških, ovaj institut može ostvarivati i druge društvene ciljeve, među kojima je i politička svrshodnost (Щепельков, Пряхина & Суслина, p. 50). Pomilovanje je pravno sredstvo kojim se utiče na izvršenje krivične sankcije, poboljšava položaj osuđenog lica i otklanjaju pravne posledice osude. Ono predstavlja meru za otklanjanje protivrečnosti u sistemu krivičnog zakonodavstva kada su iscrpljena druga krivičnopravna sredstva. U praksi se javljaju i okolnosti koje sud ne može da otkloni a da pritom ne izađe izvan granica svojih ovlašćenja. Međutim, pomilovanje ne služi samo kako bi se ispravili propusti i popunile praznine krivičnopravnog sistema. U osnovi savremenog instituta pomilovanja su etičke kategorije, kao što su milosrđe, humanost i praštanje. Činom pomilovanja se potvrđuju opšte vrednosti, poput opraštanja, milosrđa, pokajanja, humanog odnosa prema čoveku, iskazivanja poverenja i vere da osuđeni može da se popravi i promeni ponašanje. Primenom ovog instituta ostvaruje se princip humanosti u kaznenoj politici i postižu ciljevi specijalne prevencije – popravljavanje osuđenog i sprečavanje da ubuduće vrši krivična dela (Скопинцева & Пономарев, 2020, p. 281).

Ustav Ruske Federacije (*Конституция Российской Федерации - КРФ*) garantuje pravo svakog osuđenog lica da podnese molbu za pomilovanje ili ublažavanje kazne (čl. 50 *КРФ*). Pomilovanje daje predsednik Ruske Federacije (čl. 89 *КРФ*). Krivičnim zakonom Ruske Federacije (*Уголовный кодекс Российской Федерации - УКРФ*) određuju se pojam, sadržina i pravno dejstvo pomilovanja. Aktom pomilovanja osuđeno lice može biti oslobođeno daljeg izvršenja kazne, izrečena kazna se može smanjiti u trajanju ili zameniti blažom vrstom kazne, može se obrisati kaznena evidencija osuđenog koji je izdržao kaznu (čl. 85 *УКРФ*). Pomilovanje se može primeniti samo prema licu koje je pravnosnažno osuđeno, što znači da se ovaj institut ne odnosi na oslobađanje od krivične odgovornosti. Pomilovanje se ne može primeniti na prinudne mere medicinskog karaktera, vaspitne mere i druge krivičnopravne mere koje nisu u vezi sa kaznom. Krivičnopravno zakonodavstvo ne ograničava pravo na pomilovanje formalnim

zahtevima, kao što je na primer izvršenje određenog dela kazne, krivično delo određene kategorije i slično. Takođe, pravo na pomilovanje nije uslovljeno priznanjem krivice osuđenog ili naknadom štete.

U ovom radu je dat pregled istorijskog razvoja instituta pomilovanja u Ruskoj Federaciji, prikazani su njegove osnovne karakteristike, problemi u primeni, kao i mere koje su preduzete za unapređenje efektivnosti ovog instituta. Cilj rada je sticanje saznanja o razvoju ovog instituta i savremene prakse njegove primene u Ruskoj Federaciji. Iskustva primene pomilovanja u Ruskoj Federaciji mogu doprineti unapređenju primene ovog instituta u domaćem zakonodavstvu.

2. Istorijski razvoj instituta pomilovanja u Rusiji

Reč „pomilovanje” (*помилование*) pojavljuje se u ranom periodu razvoja ruskog jezika, u periodu vladavine knezova tokom XII i XIII veka, i označavao je milosrđe, oprost od strane vladara. Ljublinski ukazuje da su knezovi, pod uticajem sveštenstva, iskazivali milosrđe prema svojim neprijateljima time što ih nisu proterivali ili zatvarali u tamnice (Люблинский, 1907, navedeno u Парфененко, 2018, p. 182). Takav oblik iskazivanja milosti vladara je imao teološki karakter i posledica je snažne sprege između crkvene i državne vlasti. Crkva je, naime, isticala da je milosrđe jedna od najvažnijih vrlina vladara, čime je istovremeno jačala uticaj sveštenstva u narodu. Mnogo kasnije, tokom XVII veka, ruski vladari počinju da koriste akte milosrđa kao izraz političke moći, dajući oprost za zločine povodom značajnih događaja, krunisanja, rođenja naslednika, završetka ratnih pohoda, crkvenih praznika i slično. Takvi postupci su vršeni po nahođenju i volji suverena, i najčešće su imali karakter amnestije, oslobađanja većeg broja zatvorenika. Pravo na pomilovanje se prvi put pominje u Sabornom zakoniku cara Alekseja Mihailoviča iz 1649. (*Соборное уложение*), u kojem se navodi da je „izdajnik koji se vrati iz inostranstva mogao da bude pomilovan od suverena, ali da je izgubio pravo na vraćanje oduzete zemlje” (Рыбьяков, 2007, navedeno u Овчинко, 2021, p. 4). Zakonodavstvo u doba vladavine Petra I Aleksejeviča Romanova je bilo veoma strogo, ali je amnestiranje osuđenika korišćeno u velikoj meri. Manifestom iz 1721, povodom zaključenja mira sa Švedskom, dat je „oprost za sve osuđenike, osim za ubice i razbojнике, po milosti Svevišnjega u ratu”, pri čemu je u zavisnosti od vrste zločina i ličnosti osuđenog dato potpuno oslobađanje od kazne ili njeno ublažavanje (Овчинко, 2021, p. 4).

Parfenenko navodi zapis Ljublinskog (1907), koji pokazuje da je leksema pomilovanje prvi put zabeležena 1856. u krunidbenom manifestu cara Aleksandra II Nikolajeviča: „Onima koji su bili podvrgnuti raznim kaznama za političke zločine

a još nisu dobili oprost, ali zaslužuju pomilovanje, jednima olakšajte kaznu, a drugima dajte oslobođenje” (Люблинский, 1907, navedeno u Парфененко, 2018, p. 183). Međutim, pojam ovog instituta nije određen u ovom pravnom dokumentu. Zakonska definicija pomilovanja se prvi put susreće u Kaznenom zakoniku iz 1885. godine (*Уложение о наказаниях уголовных и исправительных*), gde se pominju pojmovi „oprost” i „pomilovanje”. Oprost se primenjivao do sudske presude i mogao je biti opšti (prema svim licima koja su izvršila krivično delo) ili pojedinačni, koji je primenjivan na jedno ili više lica koja su pod istragom ili pred sudom. Pomilovanje se moglo odrediti nakon sudske presude, i njime je osuđeno lice oslobođano izvršenja kazne (Попов, 2010, navedeno u Парфененко, 2018, p. 183). Postupak pomilovanja je propisan u Povelji o krivičnom postupku (*Устав уголовного судопроизводства*), u okviru velike reforme pravosuđa u Rusiji 1864. Po pravnosnažnosti presude, osuđeni je mogao da podnese molbu za pomilovanje koja je dostavljana ministru pravde uz zaključak sudskog veća. Podnošenje molbe je odlagalo izvršenje kazne do donošenja odluke o pomilovanju, koja je isključivo predstavljala čin careve milosti.

Razvoj instituta amnestije i pomilovanja u periodu sovjetske Rusije započinje Dekretom o sudu iz 1918. (*Декреты о суде*), koji je osigurao pravo svim osuđenim licima „da traže od lokalnog narodnog suda u mestu prebivališta podnosioca zahteva uslovno ili prevremeno puštanje na slobodu, kao i pomilovanje ili vraćanje prava” (Овчинко, 2021, pp. 5–6). Sud je imao nadležnost da odobri pomilovanje licu koje izražava kajanje i spremnost da se popravi, bez obzira na vrstu krivičnog dela. Krivičnim zakonom iz 1922. nadležnost za pomilovanje je data Prezidijumu Sveruskog centralnog izvršnog komiteta. Institut pomilovanja je predviđen u Ustavu iz 1936, a potom i 1977, kojima je garantovano pravo osuđenog na pomilovanje, a nadležnost za odlučivanje dodeljena Prezidijumu Vrhovnog sovjeta SSSR-a. Prilikom razmatranja molbe za pomilovanje uzima se u obzir priroda i stepen društvene opasnosti krivičnog dela, ličnost osuđenog, njegov odnos prema radu, vreme izdržane kazne, mišljenje uprave kazneno-popravne ustanove i druge okolnosti, u skladu sa postupkom sprovođenja pomilovanja i razmatranja predavki u Prezidijumu Vrhovnog sovjeta SSSR-a i Vrhovnog sovjeta RSFSR-a usvojenim 1980. godine (Овчинко, 2021, p. 6).

Krajem XX veka institut pomilovanja se dalje razvija pod uticajem međunarodnog prava i zahteva za poštovanje ljudskih prava osuđenog. Novi period u razvoju instituta pomilovanja nastupio je 1992. godine, donošenjem Ukaza tadašnjeg predsednika Ruske Federacije Borisa Jeljcina. Ovim ukazom je formirana Komisija za pomilovanje koja je radila pri kancelariji predsednika Ruske Federacije i imala zadatak da razmatra podnete molbe i priprema zaključke o svrishodnosti primene akta pomilovanja. U periodu od 1992. do 2001. Komisija je

donela preporuke o pomilovanju 69.856 osuđenika (koja je odobrio predsednik), od čega je 12.856 bilo osuđeno na smrt (Немилостивый государь, 2019). Dinamika primene pomilovanja u navedenom periodu ukazuje na trend konstantnog porasta: 1992. godine je pomilovano 2.726 lica, 1995. godine – 4.988 osuđenih, 1999. godine – 7.418, a 2000. godine je odobreno pomilovanje 12.843 osuđenika (Гаджихмедов & Гандалоев, 2018, p. 82). Tokom navedenog perioda bilo je mnogo žalbi na rad Komisije i navoda o korupciji i netransparentnosti, što je dovelo do predloga za reformu instituta pomilovanja (Овчинко, 2021, p. 7).

Nakon dolaska na mesto predsednika, Vladimir Putin je 2001. doneo Ukaz br. 1500 (*О комиссиях по вопросам помилования на территориях субъектов Российской Федерации*), kojim su umesto jedne centralne komisije formirane komisije za pomilovanje u svakom federalnom okrugu. Delatnost regionalnih komisija je proširena funkcijama praćenja uslova izvršenja kazne zatvora i socijalne adaptacije lica koja su izdržala kaznu. Od stupanja na snagu ovog ukaza došlo je do drastičnog smanjenja primene instituta pomilovanja. Umesto dotadašnjih nekoliko hiljada pomilovanih osuđenika godišnje, taj broj se mnogostruko smanjio. Tokom 2002. godine regionalne komisije su razmatrale oko 8.000 molbi osuđenih za pomilovanje, od čega je podržano 1.100 molbi, dok je svega 182 lica pomilovano (Прохоров & Прохорова, 2020, p. 40). Razlike u primeni instituta pomilovanja su još drastičnije ako uporedimo podatke za 1999. godinu, kada je pomilovano 7.418 osuđenih lica, i 2014. tokom koje su pomilovane 4 osobe. Proteklih godina broj pomilovanih osuđenika ne prelazi desetak lica godišnje, što ovaj institut čini izuzetnom merom. Ovakva praksa je u skladu sa prirodom instituta pomilovanja i u većoj meri ima podršku javnosti u odnosu na stanje pre 2001. godine, „jer se na institut pomilovanja u Rusiji tradicionalno uglavnom ne gleda sa odobravanjem” (Ђorđević, 2018, p. 176).

3. Kritika primene instituta pomilovanja

Statistički podaci o primeni pomilovanja su u stručnoj i široj javnosti izazvali brojne polemike i bili su polazna osnova za zaključke o potrebi reforme ovog instituta u Ruskoj Federaciji. Tako je Savet pri predsedniku Ruske Federacije za razvoj građanskog društva i ljudska prava 2015. godine usvojio predloge za unapređenje instituta pomilovanja i izmene zakonodavstva uz konstataciju da je „institut pomilovanja u velikoj meri degradiran” i da „prema ovakvoj situaciji društvo ne može da bude ravnodušno” (navedeno u Щепельков, Пряхина & Суслина, p. 50). Posmatrajući opadanje broja pomilovanih osuđenika u periodu od 2002. do 2009. godine Semendjaeva je zaključila da u savremenom periodu u Rusiji „još

nije uspostavljena konkretna praksa po pitanju pomilovanja i nisu razvijeni relevantni standardi” (Семендяева, 2011). Pojedini autori su kritikovali praksu primene ovog instituta navodeći da se pomilovanje koristi u izuzetnim slučajevima i da je „više političko oruđe nego manifestacija humanizma” (Овчинко, 2021, p. 12), uz osvrt na politički motivisane slučajeve pomilovanja: Mihail Hodorkovski, Nadežda Savčenko, Jurij Sološenko i Genadij Afanasjev. Izraženo je mišljenje autora da postoji potreba za unapređenjem instituta pomilovanja i ukazivanjem većeg poverenja u predloge regionalnih komisija, budući da su ti predlozi zasnovani na detaljnoj analizi okolnosti koje su od značaja za razmatranje molbi za pomilovanje (Прохоров & Прохорова, 2020, p. 40).

Kada je reč o obimu primene pomilovanja, kritičari su najčešće fokusirani na pitanje zašto se većini osuđenika ne odobrava molba za pomilovanje. Da li je reč o nesavršenosti zakonskog okvira instituta pomilovanja, nedostacima u praksi njegove primene (Семендяева, 2011) ili odnosu predsednika Ruske Federacije prema ovom institutu (Рубинштейн, navedeno u Коробка, 2020)? Decentralizacija postupka razmatranja molbi uzrokovala je različite pristupe u radu regionalnih komisija, pa autori poput Ribjakova ukazuju da je primetno odsustvo razumevanja suštine sadašnjeg modela institucije pomilovanja i prakse njegove primene. Prema autoru, jedan od uzroka je nedostatak jedinstvenog zakona kojim bi se regulisao postupak ostvarivanja prava na pomilovanje, što otežava primenu ovog instituta (Рыбьяков, 2009). Postoje i mišljenja autoriteta u oblasti krivičnog prava koji smatraju da statistički podaci o primeni „ne govore o degradaciji instituta pomilovanja, već upravo suprotno” (Щепельков, Пряхина & Суслина, p. 50). Autori ne dovode u pitanje opravdanost primene pomilovanja, ali ukazuju da je reč o institutu koji treba primenjivati umereno i u izuzetnim slučajevima. Naime, ukoliko predsednik odobrava veliki broj pomilovanja, kao što je bio slučaj do 2000. godine, to znači da on smatra da je krivičnopravna reakcija prestroga. U tom slučaju, potrebno je promeniti zakone ili prilagoditi njihovu primenu, a ne menjati odluke sudija odlukama predsednika. Krivični zakon predviđa okolnosti koje isključuju krivičnopravnost dela, načelo izbegavanja represije pri odmeravanju kazne, individualizaciju kazne, olakšavajuće okolnosti, posebna pravila za odmeravanje kazne koja dozvoljavaju ublažavanje kazne, mogućnost izricanja uslovne osude, osnov za oslobađanje od krivične odgovornosti, oslobađanje od kazne i ublažavanje kazne, brisanje kaznene evidencije. Pomilovanje je pravno sredstvo za poboljšanje položaja osuđenog lica u izuzetnim okolnostima koje nisu predviđene krivičnim zakonom. Ovi slučajevi po pravilu ne bi trebalo da budu česti, pa se stoga ne može ni očekivati veliki broj pomilovanja (Щепельков, Пряхина & Суслина, pp. 50–51).

Pravo na pomilovanje nije uslovljeno priznanjem krivice osuđenog, iako pojedini autori (Кавелина, 2009; Скопинцева & Пономарев, 2020) smatraju da bi priznanje krivice trebalo uvesti kao kriterijum za ostvarivanje prava na pomilovanje. Skopinceva i Ponomarjov (2020) naglašavaju da lice koje nije shvatilo društvenu opasnost krivičnog dela koje je počinilo i ne izražava stvarno kajanje ne podleže pomilovanju, jer „ako nisi kriv, onda ne treba opraštati, nema šta da se prašta” (Скопинцева & Пономарев, 2020, p. 283).

4. Aktuelni propisi o pomilovanju u Ruskoj Federaciji

Imajući u vidu predloge za unapređenje primene instituta pomilovanja i probleme koji se javljaju u radu komisija, predsednik Vladimir Putin je 2020. doneo Ukaz broj 787 „O nekim pitanjima delatnosti komisija za pomilovanje na teritoriji subjekata Ruske Federacije“ (*О некоторых вопросах деятельности комиссий по вопросам помилования на территориях субъектов Российской Федерации*). Ovim ukazom su definisani glavni zadaci komisija i utvrđen postupak za razmatranje molbi za pomilovanje, koji je novim ukazom donekle izmenjen. Procedura podnošenja molbe je u znatnoj meri pojednostavljena za lica koja se nalaze u kazneno-popravnim ustanovama. Dopunjen je spisak okolnosti koje komisije treba da uzimaju u obzir prilikom odlučivanja, obuhvatajući stavove žrtava ili njihovih srodnika, kao i mogućnost resocijalizacije osuđenog lica. Molbu za pomilovanje sada može da podnese bilo koja osoba, uključujući srodnike, advokate osuđenog ili predstavnike društvenih organizacija. Nova pravila za razmatranje molbi omogućavaju da se pomilovanje primenjuje na širi krug osuđenih lica. U novom pravilniku o postupku razmatranja molbi za pomilovanje izričito je navedeno da se ovaj institut odnosi i na uslovno puštene (u preostalom neizdržanom delu kazne), uslovno osuđene i one kojima je odloženo izvršenje kazne (Коробка, 2020). Pomilovanje se može primeniti samo prema licu koje je pravnosnažno osuđeno. Ovo je u saglasnosti sa principom podele vlasti i isključuje mogućnost mešanja predsednika u sudsku nadležnost. Naime, pomilovanje lica prema kome se još vodi krivični postupak bi bilo u suprotnosti sa Ustavom, i predstavljalo bi kršenje pretpostavke nevinosti (Скопинцева & Пономарев, 2020, pp. 283–284). U skladu s prethodnim, u okviru instituta pomilovanja predsednik ne može da oslobodi lice krivične odgovornosti.

Pravilnikom o postupku razmatranja molbi za pomilovanje (*Положение о порядке рассмотрения ходатайств о помиловании в Российской Федерации*) (tač. 3) propisano je da se pomilovanje može primeniti: a) u odnosu na lica osuđena od strane sudova u Ruskoj Federaciji na kazne predviđene krivičnim zakonom

i na izdržavanju kazne na teritoriji Ruske Federacije; b) u odnosu na lica osuđena od strane sudova strane države na izdržavanju kazne na teritoriji Ruske Federacije u skladu sa međunarodnim ugovorima Ruske Federacije ili na osnovu reciprociteta; v) u odnosu na lica puštena na uslovni otpust, u toku preostalog neizdržanog dela kazne; g) u odnosu na lica koja su uslovno osuđena, kao i lica čija je kazna suspendovana od strane sudova Ruske Federacije; d) u odnosu na lica koja su izdržala kaznu i imaju nebrisanu kaznenu evidenciju. Pomilovanje se, po pravilu, ne primenjuje na osuđenika: a) koji tokom perioda proveravanja izvrši krivično delo sa umišljajem; b) koji zlonamerno krši postupak izvršenja kazne; v) koji je ranije uslovno otpušten sa izdržavanja kazne; g) kome je prethodno izrečena kazna zamenjena blažom kaznom i ko je ponovo izvršio krivično delo; d) na kojeg su ranije primenjivani akti amnestije i (ili) akti pomilovanja (tač. 4).

Prilikom razmatranja molbe za pomilovanje komisije uzimaju u obzir: a) prirodu i stepen društvene opasnosti učinjenog krivičnog dela; b) ponašanje osuđenog za vreme izdržavanja ili izvršenja kazne; c) rok izdržane (izvršene) kazne; d) izvršenje krivičnog dela od strane osuđenog lica tokom perioda provere koji mu je odredio sud; d) da li su prema osuđenom prethodno primenjivani akti amnestije, pomilovanja ili uslovni otpust; f) naknada materijalne štete prouzrokovane krivičnim delom; g) podatke o identitetu osuđenog: zdravstveno stanje, broj prethodnih osuda, bračno stanje, godine starosti, mogućnost resocijalizacije; h) molbe za pomilovanje primljene od rodbine, advokata osuđenika, predstavnika javnih organizacija, kao i drugih lica; i) mišljenja žrtava ili njihovih rođaka o mogućnosti pomilovanja; j) druge bitne okolnosti za razmatranje molbe za pomilovanje (tačka 21). Za razliku od prethodne verzije pravilnika, u razmatranju molbe će se uzimati u obzir i apeli upućeni od strane rodbine, advokata, javnosti, kao i mišljenje oštećenog ili njegovih srodnika, što bi moglo da ima povoljan efekat na praksu pomilovanja.

5. Zaključak

Poslednjih dvadesetak godina došlo je do fluktuacija u praksi primene pomilovanja i velikog smanjenja broja pomilovanih lica u Ruskoj Federaciji u odnosu na period pre 2001. godine, što je dovelo do predloga za unapređenje ovog instituta. Ukazom predsednika Putina iz 2020. izvršene su izmene postupka razmatranja molbi za pomilovanje. Najnovijim izmenama proširen je krug osuđenih lica na koja se može primeniti pomilovanje i dopunjen spisak okolnosti koje komisije treba da uzimaju u obzir prilikom odlučivanja. Novim pravilnikom o postupku razmatranja molbi za pomilovanje propisano je da se ovaj institut može

применити и на условно отпуштена лица (у преосталом неиздржаном делу казне), условно осуђена лица и на оне којима је одложено извршење казне. Помиловање у кривичном праву Русије има уже дејство него што је то случај у српском кривичном праву, јер председник Руске Федерације нема овлашћење да ослободи лице кривичне одговорности.

Помиловање се примењује када постоје одређени криминално-политички и друштвени разлози који оправдавају његову примену. Примењује се у циљу остварења принципа хуманости и отклањања противречности у систему кривичног законодавства. Иако се расправе о улози института помилovanja у Руској Федерацији најчешће базирају на статистичким подацима, поједини аутори указују да је природа овог института, као изузетне мере, таква да се не може очекивати велики број помilovanja. Овај институт има своје место у правном систему Руске Федерације, а будућа пракса ће показати да ли држава са једном од највећих стопа затварања у свету може повећати и стопу примене помilovanja. Упознавање са развојем и праксом примене помilovanja у Руској Федерацији може бити корисно за даља истраживања у процесу унапређења института помilovanja у законодавству Србије.

Literatura

- Гадџиахмедов, К.Г., Гандалоев, Р.Б. 2018. Амнистия и помилование в законодательном развитии (краткий исторический экскурс). *Криминалистика*, 2(23), pp. 75–82. (Gadžiahmedov, K.G., Gandaloev, R.B. 2018. Amnistija i pomilovanie v zakonodatel'nom razvitii (kratkij istoričeskij èkskurs). *Kriminalist*", 2(23), pp. 75–82).
- Гукасов, И.А. 2008. *Институт помилования в Российской Федерации: конституционно-правовые начала*. Автореферат диссертации. Ростов-на-Дону: Кубанский государственный университет. (Gukasov, I.A. 2008. *Institut pomilovanja v Rossijskoj Federaciji: konstitucionno-pravovye načala*. Avtoreferat dissertacii. Rostov-na-Donu: Kubanskij gosudarstvennyj universitet).
- Ђорђевић, М. 2018. Помиловање - упоредноправни осврт. *Strani pravni život*, 62(3), pp. 163–180.
- Кавелина, О.Г. (2009). *Институт помилования: криминологические и уголовно-правовые аспекты*. Автореферат диссертации. Ростов-на-Дону: Ростовский юридический институт МВД России. (Kavelina, O.G. (2009). *Institut pomilovanja: kriminologičeskie i ugotovno-pravovye aspekty*. Avtoreferat dissertacii. Rostov-na-Donu: Rostovskij juridičeskij institut MVD Rossii).

- Козлов, А.Ф. 2004. *Помилование: правовой и криминологический анализ*. Автореферат диссертации. Рязань: Академия права и управления Минюста России. (Kozlov, A.F. 2004. Pomilovanie: pravovoj i kriminologičeskij analiz. Avtoreferat dissertacii. Rjazan': Akademija prava i upravljenja Minjusta Rossii).
- Никитин Д.А. 2010. *Помилование: криминологический и уголовно-исполнительный анализ*. Автореферат диссертации. Москва: Московский университет МВД России. (Nikitin D.A. 2010. Pomilovanie: kriminologičeskij i ugovovno-ispolnitel'nyj analiz. Avtoreferat dissertacii. Moskva: Moskovskij universitet MVD Rossii).
- Овчинко О.А. 2021. Генезис амнистии и помилования в российском праве. *Электронный научный журнал "Дневник науки"*, 4, pp. 1–12. (Ovčinko O.A. 2021. Genezis amnjistiji i pomilovanjija v rossijskom prave. *Elektronji naučnji žurnal "Dnevnik nauki"*, 4, pp. 1–12).
- Парфененко, Е.Н. 2018. Сравнительный анализ терминов „помилование“ и „pardon“ в английском и русском языках (диахронический аспект). В сборнике: Г.Ю. Гуляев (ред.), *European Research*. Сборник статей XVIII Международной научно-практической конференции. pp. 181–183. (Parfenenko, E.N. 2018. Sravnitel'nyj analiz terminov „pomilovanje“ i „pardon“ v anglijskom i ruskom jazykah (diahroničeskij aspekt). V sbornike: G.Ju. Guljaev (red.), *European Researč*. Sbornik statej HVIII Meždunarodnoj naučno-praktičeskoj konferencii. pp. 181–183).
- Попов, А. В. 2010. *Помилование в Российской Федерации*. Автореферат диссертации. Томск: Алтайский государственный университет. (Popov, A. V. 2010. Pomilovanie v Rossijskoj Federacii. Avtoreferat dissertacii. Tomsk: Altajskij gosudarstvennyj universitet).
- Прохоров, Л.А. & Прохорова, М.Л. 2020. Помилование в России: проблемы применения (в свете протокола совместного совещания Управления Президента РФ и представителей органов исполнительной власти Южного федерального округа). *Союз криминалистов и криминологов*, 4, pp. 39–44. (Prohorov, L.A. & Prohorova, M.L. 2020. Pomilovanie v Rossii: problemy primeneniya (v svete protokola sovmestnogo sovešaniya Upravlenija Prezidenta RF i predstavitelej organov ispolnitel'noj vlasti Južnogo federal'nogo okruga). *Sojuz kriminalistov i kriminologov*, 4, pp. 39–44).
- Рыбьяков, А.С. 2009. *Конституционно-правовое регулирование помилования*. Автореферат диссертации. Тюмень: Сургутский государственный университет. (Rjibjakov, A.S. 2009. *Konstituciono-pravovoe regulirovanje pomilovanjija*. Avtoreferat disertacii. Tjumenj: Surgutski gosudarstvenniji unjiversitet).

- Скопинцева, В.В., Пономарев, С.Н. 2020. Институт помилования при исполнении уголовного наказания: вопросы теории и практики. *Уголовно-исполнительное право*, 15(1–4) (3), pp. 280–286. (Skopinceva, V.V., Ponomarev, S.N. 2020. Institut pomilovanjija pri ispolnenjiji ugovalnogo nakazanjija: vopros teoriji i praktiki. *Ugovolno-ispolnjiteljnoe pravo*, 15(1–4) (3), pp. 280–286).
- Щепельков, В.Ф., Пряхина Н.И., Суслина Е.В. 2017. Пути совершенствования института помилования в российском праве. *Государство и право*, 9, pp. 49–57. (Šepeljko, V.F., Prjahina N.I., Suslina E.V. 2017. Puti soveršenstvovanjija instituta pomilovanjija v rosijskom prave. *Gosudarstvo i pravo*, 9, pp. 49–57).

Pravni izvori

- Конституция Российской Федерации (Принята всенародным голосованием 12 декабря 1993 года с изменениями, одобренными в ходе общероссийского голосования 1 июля 2020 года) Dostupno na: <http://www.kremlin.ru/acts/constitution> (30. 4. 2022). (Konstitucija Rossijskoj Federaciji (Prinjata vsenarodnm golosovanjem 12 dekabrja 1993 goda s izmenenijami, odobrenniji v hode obšerosijskogo golosovanjija 1 ijulja 2020 goda) Dostupno na: <http://www.kremlin.ru/acts/constitution> (30. 4. 2022)).
- Положение о порядке рассмотрения ходатайств о помиловании в Российской Федерации. Dostupno na: <https://base.garant.ru/75047404/> (30. 4. 2022). (Položenje o porjadke rasmotrenjija hodatajstvo pomilovanjiii v Rossijskoj Federaciji. Dostupno na: <https://base.garant.ru/75047404/> (30. 4. 2022)).
- Уголовный кодекс Российской Федерации. Dostupno na: <https://rulaws.ru/uk/> (30. 4. 2022) (Ugovolnji kodeks Rossijskoj Federaciji. Dostupno na: <https://rulaws.ru/uk/> (30. 4. 2022)).
- Указ Президента РФ от 28 декабря 2001 г. N 1500 „О комиссиях по вопросам помилования на территориях субъектов Российской Федерации“ (СЗ РФ, 2001, N 53, ст. 5149; ..., 2016, N 50, ст. 7077) Dostupno na: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/17672> (30. 4. 2022). (Ukaz Prezidenta RF ot 28 dekabrja 2001 g. N 1500 „O komissijah po voprosam pomilovanjija na territorijah subjektov Rossijskoj Federaciji“ (SZ RF, 2001, N 53, st. 5149; ..., 2016, N 50, st. 7077) Dostupno na: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/17672> (30. 4. 2022)).
- Указ Президента РФ от 14 декабря 2020 г. N 787 „О некоторых вопросах деятельности комиссий по вопросам помилования на территориях субъектов Российской Федерации“ Dostupno na: <https://base.garant.ru/75047404/> (30. 4. 2022). (Ukaz Prezidenta RF ot 14 dekabrja 2020 g. N 787 „O nekotorh voprosah dejateljnosti komissij po voprosam pomilovanjija na

teritorijah subjektov Rossijskoj Federaciji“ Dostupno na: <https://base.garant.ru/75047404/> (30. 4. 2022)).

Internet izvori

- Коробка, Е. 2020. Владимир Путин утвердил новый порядок помилования, *Адвокатская газета*. 17.12.2020. Dostupno na: <https://www.advgazeta.ru/novosti/vladimir-putin-utverdil-novyuy-poryadok-pomilovaniya/> (18. 4. 2022). (Korobka, E. 2020. Vladimir Putin utverdil novi porjadok pomilovanjija, *Advokatskaja gazeta*. 17. 12. 2020. Dostupno na: <https://www.advgazeta.ru/novosti/vladimir-putin-utverdil-novyuy-poryadok-pomilovaniya/> (18. 4. 2022)).
- Немилостивый государь. Исследование о том, как российская власть перестала быть милосердной, *Проект*. 20. 3. 2019. Dostupno na: <https://www.proekt.media/research/statistika-pomilovaniya/> (21. 4. 2022) (Nemilostivi gosudar. Isledovanje o tom, kak rosijskaja vlast perestala biti miloserdnoj, *Proekt*. 20. 3. 2019. Dostupno na: <https://www.proekt.media/research/statistika-pomilovaniya/> (21. 4. 2022)).
- Семендяева, С. В. 2011. Становление и развитие института помилования в России. *Credo New*, 2, Dostupno na: <http://credonew.ru/content/view/1028/65/> (5. 5. 2022). (Semendjaeva, S. V. 2011. Stanovljenje i razvitie instituta pomilovanjija v Rosiji. *Credo New*, 2, Dostupno na: <http://credonew.ru/content/view/1028/65/> (5. 5. 2022)).

Danica V. Vasiljević Prodanović

Associate Professor, Faculty for Special Education and Rehabilitation,
University of Belgrade, Serbia

e-mail: danicavasiljevic@fasper.bg.ac.rs; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5236-1308>

Filip A. Mirić

Research Associate, Faculty of Law, University of Niš, Serbia

e-mail: filip@prafak.ni.ac.rs; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3066-070X>

Ljiljana D. Stevković

Assistant, PhD Candidate, Faculty for Special Education and Rehabilitation,
University of Belgrade, Serbia

e-mail: stevkoviclj@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9975-4117>

**THE INSTITUTE OF PARDON
IN CRIMINAL LAW OF THE RUSSIAN FEDERATION**

Summary

Pardon has a long tradition in Russian law. It is an act of mercy of the President of the Republic, by which the convict is partially or completely relieved of the criminal sanction. The modern concept defines pardon as an institute of constitutional law, the right of the convict guaranteed by the Constitution, the highest legal document of the state. Pardon is a legal means of influencing execution of a criminal sanction, improving position of the convicted person and eliminating the legal consequences of conviction. The subject of this paper is the institute of pardon in the legislation of the Russian Federation. The aim of the paper is to gain knowledge about the development of the institute of pardon, and the contemporary practice of its application in the Russian Federation. Experiences of Presidential Pardon in the Russian Federation can contribute to improve the application of this institute in Serbia.

Keywords: Pardon, Criminal law, Constitution, Russian Federation.

Primljeno: 5. 6. 2022.

Prihvaćeno: 25. 10. 2022.